

ԵՐԵՎԱՆԻ ԵՐԵՎԱՆԻ ԵՐԵՎԱՆԻ

ՄԱՅԻՍ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի. կէս տարեկանը 6 ռուբլի.
Առանձին համարները 5 կոպէկով.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատան մէջ.
Մեր հասցեն. Тифлисъ, редакция «Мшакъ».
Կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Տէլէֆոն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(բացի կիրակի և տօն օրերէն).
Ցայտարարութիւնը ընդունվում է ամէն լիզովով.
Ցայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր տողատողին 10 կոպէկ.
Տէլէֆոն № 253.

ՀԻՄՆԱԳԻՐ ԳԻՐԳՈՐ ԱՐՄԵՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԳՈՒԹԻՒՆ

Վերջին տեղեկութիւններ.—Ներքին Տե.
Սնտիֆիկ. Գործերի վիճակը Նախընտանի գա-
ւառում. Մամուլ. Մանր գրչեմք. Նամակ Գան-
ձակից. Նամակ Շուշուի. Նամակ Գեղեցիկից.
Ներքին լուրեր.—Հեռագրի միջոցով.—ՅԱՅՏԱՐԱՐ-
ՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ:

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ներքին, մայիսի 19-ին, «Մշակի» խմբ-
ագիրը Ա. Գալանթար, ներկայանալով
կողմնական Փոխարքայի օգնական Սուլ-
թան-Կրիմ-Գիրէյին, հաղորդեց այն հեռա-
գրական տեղեկութիւնները, որ ասացել
է խմբագրութիւնը Նախընտանի գաւառի
մասին: Այդ տեղեկութիւնները վերաբե-
րում են Օրդուբադի գաւառապետին այն
գրիւղերին, որոնք վաղուք են թիւրքա-
կան յարձակումներից և ունեցել են թէ
մարդկանց և թէ գոյքի զգալի կորուստներ:

Առաջ են բերում այդ հեռագրի միջոցով կա-
րգիւնը:

Տաթևի վանահայր և յայտնի Ներսէս վար-
դապետ Միլլէթ-Թանգեան հեռագրում է հե-
տևեալը.

«Նա, Չանգեզուրի գաւառապետ Ավա-
րիանի հետ, մայիսի 18-ին անցկացաւ
Նախընտանի գաւառի Գիւմրի գիւղը:
Մենք աւանատես եղանք սարափելի
տեսարանի: Արինջ, Դարաբաբ, Մար-
գա, Գոթաձոր, Նորս գիւղերի ազգաբնա-
կութիւնը, թուով 5000 հոգի, որ մայիսի
13-ից հաւաքված էին և գտնվում էին
պաշարման վիճակի մէջ, տեսնելով իշխա-
նութեան ներկայացուցիչներին, արտա-
սուսալից աչքերով սկսեցին համբուրել
ազատարարների ձիերի ոտերը:

Թուրքերը կողոպտել են Դարաբաբան
մայիսի 13-ին, Արինջը 14-ին, Մարգան
15-ին, Գոթաձորը 16-ին, Նորսը 17-ին,
Սպանված են 20 հոգի: Անհոգ կորած
են 100 հոգի: Կողոպտված են եկեղեցի-
ները: Այս գիւղերի բոլոր գոյքը տարված
է: Մայիսի 13-ին զեկուցում է ուղարկ-
ված երկու կողակի միջոցով Նախընտանի:
Բայց մինչև մայիսի 18-ը պատասխան չը
կար: Վնասվածները մատնացոյց են լի-
նում, իբրև պարագլխների վրա, շրջակայ
գիւղերի ծանօթ թուրքերից 15 հոգու
վրա:

Պաշարվածները տառապում են սովից:
Ավարիանի կարգադրեց հաց բերել Չան-
գեզուրի գաւառից:

Կողոպտողները ծաղրում էին մոլայի
և զոյրի յորդորանքները: Անհրաժեշտ է
արտակարգ օգնութիւն:

Թալուղ Ներսէս վարդապետ

Մի հեռագիր, որ ասացել է Լ. Մարգարեան,
հաղորդում է հետևեալը.

«Վերջին հայկական գիւղերը կողոպտ-
ված են: Տեղի են ունեցել բռնութիւն-
ներ: Տնիս, Բուսիս, Փառակա գիւղերը
գեռ վտանգից ազատ են մնացել»:

Սուլթան-Կրիմ-Գիրէյ, լսելով Գալանթարի
զեկուցումը, կարեւոր համարեց յայտնել հե-
տևեալը.

«Օրդուբադի գաւառապետ իշխման գիւ-
ղերի վերաբերութեամբ նշանանման տե-
ղեկութիւններ ստացված են և պաշտօ-
նական աղբիւրներից: Այդ մասին յայտն-
ված է գեղեցիկ Արիւստան-Ավարսկուն,
որպէս զի նա հարկաւոր տնօրինութիւնն
անէ:

«Երևանեան նահանգապետ Տիգրանառ-
գէնի կարգադրութեամբ Նախընտանի քա-
ղաքում ընտրված են հայերից և թուրքե-
րից 120 հոգի իբրև կարգի վրա հսկող-
ներ, որոնք հետամուտ են քաղաքի մէջ
կատարվող եղելութիւններին: Այդի առաջ
ունենալով, որ գինեւանքում և սրճա-

րաններում խոնվում են յաճախ կասկա-
ծելի անձինք՝ կարգադրված է, որ երեւ-
կոյեան ժամը 7-ից յետոյ նրանք փակ-
ված լինեն:

Երևանից Նախընտանի միջոցներ շուտ
հասցնելու նպատակով կարգադրված է,
որ միջոցները ուղարկվին երկաթուղով
մինչև վերջին կէտը, իսկ այնտեղից մին-
չև Նախընտանի ֆուրգոններով: Այս վեր-
ջին նպատակը իրագործելու համար
վարձված են 15 ֆուրգոն, որ կանոնա-
ւոր երթևեկում են քաղաքի և կայարանի
միջև մօտ 25 վերստ տարածութիւն:
Տնօրէնութիւն է արված, որ գիւրացի
Պարսկաստանից ալիւր տեղափոխելը դե-
պի Նախընտանի գաւառը:

«Գեղեցիկ Արիւստան-Ավարսկուն արդէն
հասել է Նախընտանի և քաղաքում գլխա-
ւոր կարգադրութիւններն անելուց յետոյ
ճանապարհ է ընկնում դէպի այն գիւ-
ղերը, որտեղ գեռ շարունակվում են
յուզմուսները, այն է Օրդուբադի գա-
ւառի և Դարաբաբեանի լեռնային գիւղե-
րի շրջանը: Յոյս կայ, որ հնարաւոր լինի
վերադարձնել թուրքերի վերցրած աւար-
ները որոշ չափով: Հոգեւորականութեան
աջակցութիւնը ժողովրդին խաղաղացնե-
լու գործում ունեցել է բաւական գործ-
նական նշանակութիւն:

Չորեքշաբթի, մայիսի 18-ին, Արտուրի
և Յիւսայի բնակիչները կողմից Լ. Մար-
գաեան, բժ. Ա. Չարգարեան և բժ. Կ.
Տէրջանեան ներկայացան Փոխարքայի
օգնական Սուլթան-Կրիմ-Գիրէյին և հա-
ղորդեցին այն հեռագրի բովանդակու-
թիւնը, որ նրանք ասացել են Գիւմրան
գաւառապետի վիճակի մասին: Այդ հե-
ռագրի մէջ ասված է, որ մի քանի
գիւղեր են թալանի են թալանի ու աւե-
րումների և անհրաժեշտութիւն է զգաց-
վում միջոցներ ձեռք առնել, որպէս զի
ծանր դէպքեր տեղի չունենան Գիւմրանի
միւս տեղերում:

Սուլթան-Կրիմ-Գիրէյ, մանրամասն հար-
ցուփորձ անելուց յետոյ, յայտնեց, որ
կառավարութիւնը ամեն միջոց գործ է
դնում զսպելու խառնակութիւնները և
վերականգնելու խաղաղութիւնը և յոյս
ունի, որ շուտով դժբաղդ դէպքերին վերջ
տրված կը լինի:

Մենք հաղորդել էինք, որ Նախընտանի
գաւառի ժողովուրդը շատ մեծ կարօտու-
թեան մէջ է և որ Կաթողիկոսի թոյլ-
տուութեամբ թիֆլիսի Մանսաֆոդովը
նախագահի միջոցով նշանակել է 6000
ռուբլի փոխադրելու Նախընտանի յաշը-
ղին:

Մանսաֆոդովը գիտաւորութիւն ունի
դարձեալ ուղարկել մի քանի հազար
ռուբլի, փոխադրել ալիւր երևանից, եթէ
անհրաժեշտ դատվի, կազմակերպել բժշ-
կական օգնութիւն և կատարել քննու-
թիւն ճիշդ տեղեկագիր կազմելու համար
եղած դէպքերի մասին:

«Մշակի» երէկվայ համարում մենք
տպագրեցինք մի քանի նուէրների մասին,
որ մեզ ուղարկված էին Նախընտանի վը-
նասվածների օգտին: Այսօր, հրատարա-
կում ենք մանրամասն ցուցակը:

Մենք աւելորդ ենք համարում նոր
յորդորներ կարգաւ մեր հասարակութեան
մեր առաջ գրված մեծ կարիքի վերա-
բերութեամբ: Ինքը հասարակութիւնը
լաւ զգում է կարիքի նշանակութիւնը և
նպատակն անհրաժեշտութիւնը: Նա ինքը
յոտպեց տալու առաջին կոպէկները և
կը տայ, ինչ որ կարող է:

Նախընտանի գաւառը վնասվում է մի
այնպիսի ժամանակ, երբ գեռ նոր հունձ
չը կայ և հացը ու պաշարները քիչ են ու
շատ թանկ:

Մենք հաւատացած ենք, որ մեր հա-
սարակութեան այն մասը, որ բաղդ ունի
արհաւիրքից ազատ լինելու, կը մտածէ
իր այն եղբայրակիցներին մասին, որոնք
կորցրել են իրանց սիրելիներին, իրանց
գոյքը և ապրուստի միջոցները:

Կովկասի Փոխարքան թոյլատրել է Ե-
րևանում հիմնել մի կօմիտէտ, նահան-
գապետի նախագահութեամբ և նրա
հրաւիրած անդամներով՝ դրամ հանգա-
նակելու երևանի նահանգում պատահած
անկարգութիւններից և բռնութիւններից
վնասվածների համար:

Դրամ հանգանակելու իրաւունք է տրե-
րված և Կովկասի բոլոր պարբերական հը-
րատարակութիւններին, այն պայմանով,
որ հաւաքված նուէրները յանձնեն յիշ-
ված կօմիտէտին:

Երէկվայ «Մշակի» համարում մենք հա-
ղորդեցինք, որ թիֆլիսի քաղաքային դու-
մայում ժողովված զանազան ազգութիւն-
ների ներկայացուցիչները ընտրեցին մի
յանձնաժողով, բաղկացած հայ, թուրք և
վրացի անդամներից:

Յանձնաժողովի առաջին նիստում, որ
տեղի ունեցաւ չորեքշաբթի, մայիսի
18-ին, ընտրութեան ենթարկեց այն հար-
ցը, թէ ինչ եղանակով վերջ դնել այն
թուրքականութիւններին, որոնք ծագում
են զանազան ազգութիւնների մէջ ազ-
գայնական կամ կրօնական և նոյն իսկ
քրէական հողի վրա:

Նիստը որոշեց հետևեալը՝

Այդի առաջ ունենալով, որ թիֆլիսում
գերակշռւում մասը վիցերոյր քաղաքա-
մասն է, խնդրել մանսեղականների նա-
հանգական դպրիւն, մէջնանների աւագ
Դանդուրեանին և բժ. Վաչագանին, որոնք
աւելի մօտ ծանօթ են վիցերոյր քաղա-
քամասի հետ, որ նրանք բանակցելով
այդտեղի բնակիչների հետ, պարզեն թէ
նրանցից ո՞ւմ կարելի է յանձնել այդ քա-
ղաքամասի հսկողութիւնը, որպէս զի որ
և է ընդհարում տեղի ունեցած ժամանակ
խնդիր վրա հանան տեղիտեղը և հան-
գատացնեն բնակիչներին:

Յետոյ նկատի առնելով, որ զանազան
ազգութիւնների մէջ ծագած թուրքակա-
ցութիւնները կարող են լուծվել միայն
տեղական ազգաբնակչութեան ներկայա-
ցուցիչների ձեռքով, որոնք վայելում կը
լինեն նրա վստահութիւնը, յանձնաժողովը
որոշեց ներկայացնել կողմնական Փոխար-
քային խնդրել հիմնելու թիֆլիսում, ինչ-
պէս և երկրի ուրիշ մասերում, յատուկ
խառն ընտրողական ժողովրդական դա-
տարան, կազմված ազգաբնակչութեան ըն-
տր խմբերի ներկայացուցիչներից, որ
պէտք է քննէ զանազան ազգութիւնների
մէջ ծագած ընդհարումները:

Այդպիսի մի խնդրել մշակելու համար
կազմվել մի ենթաշանձաժողով, որի ան-
դամները ընտրվեցին Մէլիք-Ալիսով, բժ.
Վաչագան, Մովսիսեան, և հաշտութեան
ընդհանուր մի կոչ խմբագրելու համար
ուժեղացնել երկու նոր անդամներով,
ընտրելով Գալանթարին և Լասիւրյանին:

Յանձնաժողովի հետևեալ նիստը նշա-
նակված է շաբաթ օր:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԳՈՐԾԵՐԻ ՎԻՃԱԿԸ ՆԱԽԵՆՏԵՆԻ ԳԱՆՈՒ-
ՌՈՒՄ
(Պաշտական)

Նախընտանի քաղաքի և գաւառի գործերի
մասին ասացվել են հետևեալ տեղեկութիւն-
ները: Մայիսի 16-ի ցերեկը, լոյս 17-ի գի-
շերը և 17-ի ցերեկը Նախընտանի քաղաքում
մօտակայ գիւղերում Չուլֆայի նոր կառուց-

վող գծի վրա համեմատաբար խաղաղ անցաւ:
Մայիսի 16-ին, եկեղեցում և մզկիթում հան-
դիսաւոր ժամերգութիւն կատարուեց յետոյ,
թափօրը, թեմակալ առաջնորդը և շէյխու-
խալալը գլուխ ունենալով, շրջեցին Նախը-
նտանում, որից յետոյ հոգեւոր պետերը գնա-
ցին մի ուղղութիւնով, իսկ միւս կողմերն
ուղարկեցին, քահանաներին և մօլլաներին:
Նախընտանի գաւառապետը կարողացաւ ար-
գել մի քանի գիւղերի կողոպտած նախ-
ընթաց հաղորդագրութեան մէջ յիշված լու-
րերը պարսից սահմանը քերտելու անցնելու
մասին, աւելի լուրջ ուսումնասիրութեան ժա-
մանակ չը հաստատուեց, և, ինչպէս երեաց,
կողոպտուած անդամները տեղացի թուրքե-
րին: Մայիսի 17-ին յայտնագործվեց, որ երկու
գիւղերի եկեղեցիները կողոպտուած են և
սկսվեցին խոշոր անկարգութիւններ, սպա-
նութիւններ ու կողոպուտներ Օրդուբադի
քաղաքի լեռնական մասում, ուր այդ պատ-
ճառով կոչված է Օրդուբադի կօմիտայի մի
մասը: Բացի դրանից՝ սահմանադա-
րօքի բրիգադի հրամանատարն առաջարկել է Ալայի
թուրքիկ խմբին օգնութիւն ցոյց տալ մօտա-
կայ գիւղերին և Օրդուբադի քաղաքային
աւագի ուղղութիւնը հրաւիրել այն բանի
վրա, որ անհրաժեշտ է ազդել ազգաբնակչու-
թեան վրա ազդեցիկ մարդկանց միջոցով:

Երևանի նահանգում անհրաժեշտ թուով
զօրքեր լինելու պատճառով, անկարգութիւն-
ները դադարեցնելու համար այնտեղ է ու-
ղարկվում Բիւնի զօրամասի հրամանատարը,
որ Կովկասի զինուորական շրջանի զօրքի
ժառանգութեան մէջ է, գեներալ-մայոր Ալի-
խանովը, որի արամադրութեան թափ զանվում
է բաւարար ուժով զօրամաս: Թէև Չուլֆայի
երկաթուղին դեռ ևս վերջացած չէ, բայց,
այլի առաջ ունենալով ներկայ արտակարգ
հանգամանքները, կարգադրված է նրանով
տեղափոխել անհրաժեշտ բեռները ու զօրքերը:
(Кавказ)

ՄԱՍՈՒՆ

Լրագրի մէջ հաղորդված էր, որ դեմ-
ստիօի հիմնարկութիւններ Կովկասում առ-
այժմ ամեն տեղ չը պիտի մտցնվին: Սկզբում,
փորձել համար, մտադրութիւն կայ միայն Կը-
կու նահանգներին տալ զենամթեր ինքնավա-
րութիւն: Թիֆլիսի և Բուխարայի նահանգնե-
րին: Այդ առիթով «Новостям» լրագրի մէջ
տպված մի յօդուած ասում է.

Բոլորովին մի կողմ թողնելով այն հարցը,
թէ որքան աղոյ կը լինի փորձը Վրաստա-
նի հողի վրա, դիմենք այն հարցին թէ
ճիշտ որ այդպիսի մի փորձ կարող է
տալ այնպիսի հետեւանքներ, որոնք գործա-
գրելի կը լինեն և Կովկասի ուրիշ տեղերի
վերաբերմամբ:

Եթէ կանգ առնենք Կովկասեան շրջաննե-
րի և նահանգների կրօնական կազմակեր-
պութեան վրա, կը ստանանք մի այսպիսի
պատկեր. Բագուի, Գանձակի նահանգները
և Թեբեթի ու Դաղստանի շրջանները գլխա-
ւորապէս կը լինեն մահմեդական, Երևանի
նահանգը—հայ լուսաւորական, Թիֆլիսի և
Բուխարայի նահանգները—օրթօքսու. միւս
տեղերը՝ խառն ազգաբնակչութեամբ:

Եթէ անցնենք ազգաբնակչական կազմակեր-
պութեան այդ դէպքում, համապատասխան
կրօնների, առաջին երկու նահանգները բնա-
կեցած են Աղբիւսի թուրքերով, երկու
շրջանները—բաղաճաղ կողմնական լեռ-
նաբնակներով, Երևանեան նահանգը—հայե-
րով, Թիֆլիսի և Բուխարայի նահանգները—
վրացիներով, իսկ մնացած տեղերը՝ ամենա-
տարբեր ազգութիւններով:

Պատմական, սոցիալական, տնտեսական և
կուլտուրական տեսակէտով Կովկասի ազգե-
րի մէջ նոյնպէս շատ քիչ ընդհանուր բան
կայ...

Մի ինչ-որ պատճառով այստեղ, մայրա-
քաղաքում, հեռու Կովկասից, բոլորովին
սխալ կերպով կարծում են, թէ Կովկասը մի
միապաղաղ, ամբողջացած բան է ներկա-
յացնում:

Այստեղից պարզ է, որ Թիֆլիսի և Բու-
խարայի նահանգներում կատարվելիք փոր-
ձերը գործնական հետեւանքներ չեն տալ:

Անշուշտ, երկրի համար մշակվող բեֆորմ-ները հիմնված կը լինեն բոլոր տեղական առանձնապատկերներին նախապէս ուսումնասիրութեան վրա...

Մ Ա Ն Ր Դ Ի Լ Է Մ Մ Ա
(Նամակ Երևանից)

Նախընտանիք գաւառում, ուր այժմ բռնկել է հրդեհը և ծաւալ է գտնուում, հայ տարրը փոքրամասնութիւն է կազմում, որով անհնարին է դարձել ինքնապաշտպանութիւնը: Այս հանգամանքին պիտի վերագրել այն երևոյթը, որ Նախընտանիք և նրա շրջակայ գերակշռում թուրք ամբողջ սպանում, թալանում, կողոպտում և վերջն էլ այրում է: Երևանի նահանգում կան տեղեր, ինչպէս են Ալեքսանդրապոլի, Նոր-Բայազետի, Դարաչիչապի և Արարանի մասերը, ուր անագին թուրք հայ ազգաբնակչութեան հետ խառն ապրում են շատ քիչ թուրք թուրքեր և ինչ խելք է թուրքերի կողմից հողի չառնել այդ փոքրամթիւ թուրք փոքրամթիւները դուրսընտրել, եթէ սկսված շարժումները, որպիսիք այժմ տեղի ունեն Նախընտանիք և Ծարուրի կողմերում, տարածվեն աւելի հեռավոր տեղեր: Մեզից իւրաքանչիւրը զգալով և հայ փոքրամթիւներ:

Նոյն իսկ Երևանը և նրա շրջակայքը այս վայրկեան կանգնած են մի մեծ վտանգի առաջ: Հէք կարողանում մի քանի մասերը հեռացնել, որ վաղը նոյն աղէտը չի կրկնվի այս կամ այն տեղ, այս կամ այն փոքրամթիւ կողմից: Այստեղ լինում են խառն փոքրամթիւներ, ընտրվում են հսկող մարմիններ, համեմատութիւն և կարգ քաղաքը մասնափոխում: Այս բոլորը շատ գեղեցիկ է: Բայց չէ՞ որ նոյն բանը հնարաւոր չէ գաւառներում, աղէտ գերակշռում, ուր բնիկ ու ժողովրդային հեղինակութիւն չէ ճանաչվում: Այդ ապրտեղ, այդ խառն մասնային մէջ ինչ անել: «Սաւար» խառն փոքրամթիւներ, անմիջական դուր, քաղաքացիներ—բացակայող մի հասկացող գաւառացի թուրք խօսակցութեան ժամանակ աւելացնելով—այն ժամանակ, երբ մենք գերակշռեցինք, հայ և թուրք, ապրում էին հաշտ կերպով, վայրագութիւնները և գաղափարները օրինակել Բագու քաղաքը տուեց: Զիշտ նկատողութիւն, գերակշռող փոքրամթիւ ցուրտ օրերում տար «օդաներ» մէջ Ծախիսայիլի նաղլներով էր հրապարակում, երբ Բագուի փոքրամթիւները ներկվում էին անմեղ թափված արեւնով: Եւ անհա այդ Բագուն, այդ անսիրտ ոսկեղէն քաղաքը սերմանեց մի թշնամանք, որը երկու հարեան փոքրամթիւներին հանելով միմեանց դէմ և փոքրամթիւ ազգաբնակչութիւնը կանգնեցնելով անդունդի ծայրին, ստեղծեց մի անապատ: Ինչպէս, մի ծանր դրվամա, որի լուծման առաջ կազմ է առնում մարդու ուղիղը:

Սակայն կայ քաղաքի մի նեղ անցք, եթէ միայն գիտակցել կարողանան: Ըմբռնել յանցաբեք, հաշտութեան ձեռք մեկնել դրացիիդ, խոստովանել անմտութիւնդ զղջման թափով, և այդ օրինակը արձագանք կը գտնէ այն բոլոր տեղերում, ուր այժմ թափվում է անմեղ արեւն և կը թափվի վաղը, որպէս քեզանից ընդունած մի դաս:

Ա.—Դո

ՆԱՄԱԿ ԳԱՆՁԱԿԻՑ

Մայիսի 18-ին

Ամսիս 16-ին տեղի ունեցան մեր քաղաքային ընտրութիւնները: Հետաքննողները շատ ան ջիղ են ազգաբնակչութեան մի նշանաւոր մասի, հայերի համար, վերջիններս հետ միասին տուեցին նաև սակաւամթիւ վրացիներն ու ռուսները:

Հայերից քուէարկված են թափվել 60 հոգի, վրացիներից 2, ռուսներից 2. առաջիններից ընտրվեցին միմիայն 5 հոգի, իսկ երկրորդներից ու երրորդներից ոչ ոք: Ընտրված հայերից երկուսը ընտրութիւնների հետեանքները յայտարարեցին պէս հրաժարվելու ձայնաւոր լինելուց ու այդպիսով բողոքեցին տեղի ունեցած անարդարութեան դէմ: Լուսով հէք, որ միւս երեքն էլ պէտք է հրաժարվեն: Ը տրութիւններին մասնակցում էին իբրև քուէարկողներ 454 հոգի, նրանցից հայեր 221 հոգի, թուրքեր 229, իսկ ռուսներ ու վրացիներ 4 հոգի, որոնք նաև քուէարկվում էին ձայնաւոր ընտրվելու համար: Թուրքերից քուէարկված են թափվել 52 հոգի, որոնցից ձայնաւոր ընտրվեցին 50 հոգի: Այդքան հոգի նրանցից Գանձակի դուռնային կազմում, որը քաղաքացի է ընդամենը 60 ձայնաւորից, երբէք չէ եղել. նրանց թիւը 30-ից չէ անցել:

Այժման ընտրութիւնների ժամանակ համեմատութիւնը մեր թուրք հարեանների կողմից խառն քաղաքային էր. նրանք սպիտակ քուէներ են տուել միմիայն իւրանց թեկնածուներին. ընդամենը հինգ հոգի հայերից 8—9 քուէ են տալիս այն թուրքերից, որոնք առանձին բարեացակամութիւն են տածում դէպի նրանց: Հայերը այս անգամ էլ այնպէս բարեացակամ էին դէպի իրանց համաքաղաքացի թուրքերը, ինչպէս մարտի 14-ին տեղի ունեցած ընտրութիւնների ժամանակ. արժանաւոր թուրք թեկնածուները, մօտ 25—30 հոգի, հայերից սպիտակ քուէներ են տալիս. դրան ապացոյց կարող է լինել այն, որ այդքան հոգի թուրքերից տալիս են իւրաքանչիւրը մօտ 300—350 ձայն. աւելորդ 71—121 ձայնը (թուրք ընտրողները միայն 229 են էին) պատկանում է հայերին: Չեն ընտրվել նաև երկու վրացիներ ու երկու ռուսը իբրև ոչ-մասնակցողներ: Ընտրված 50 ձայնաւորներից միմիայն 10-ը ինտելիգենտ անձինք են. մնացած 40 հոգին ստուար մեծամասնութեամբ անձնաօթ են պետական լեզուի հետ. կան նրանց մէջ նոյն իսկ անգրագէտ անձինք: Այդպիսով մեր դուռնային, փոխանակ առաջադիւնելու ժամանակի ոգու հետ համաձայն, յետ է գնում, յետ է շարժվում դէպի մի խառն անդունդ:

Գանի որ մարտի 14-ի ընտրութիւնների ժամանակ համեմատութիւնը հայ ու թուրք ընտրողների մէջ փոխադարձ էր, այդ պատճառով 60 ձայնաւորներից էլ են ընտրվեց հայերից ու վրացիներից, կէսը թուրքերից, վրացի 2 հոգի էին ընտրված: Մի անշուշտ թիւերի մացութեան շնորհով այդ ընտրութիւնները բեկանվեցին ու նշանակվեցին նոր ընտրութիւններ, որոնք այժման ցաւալի հետեանքը տուին. այդ հետեանքը ցաւալի է այն պատճառով գլխաւորապէս, որ նա մի տեսակ ստուեր է գցում երկու հիմաւորը դրացի բացակամ ազգութիւնների համեմատ ինքնակցութեան վրա և այդ մի այնպիսի ժամանակ, երբ երկու բոլոր ազգերի մտածող տարրերը պէտք է ձեռք ձեռքի տուած համեմաշխ գործին յանուն ընդհանրական բարօրութեան:

Գանձակում ու նրա գաւառում թուրքերի ու հայերի վաղմի, սովորական խաղաղ, համեմատ ինքնակցութիւնը, բարի հարեանութիւնը շարունակվում է ու, յուսով ենք, կը շարունակվի այսուհետ էլ. կը շարունակվի միշտ: Յանուն այդ բարի հարեանութեան, յանուն, ևս աւելին, Գանձակի համայն ազգաբնակչութեան կենսական շահերի, թուրք ու հայ համաբնակչութեան ղեկավարները պէտք է ամեն ջանք գործ դնեն վերացնելու համար վերև մատնացող արած ստուերը ու այդպիսով պէտք է հնարաւորութիւն տան երկու ազգութիւնների պիտանի, բանիմաց անդամներին հաւասար թուրք մտնել դուռնային կազմի մէջ, որի բարեօրոշմը ժամանակի ոգու համաձայն առաջնակարգ կենսական նշանակութիւն ունի մեր խելք ու կրակ քաղաքի համար, որը դեռ ևս ամուր յիշարան է ասիական խելոգ խաւարի, միջնադարեան ասիականութեան համար...

Լուսով հէք, որ թուրքերից մի քանի ազգեցիկ անձինք, որոնց վրա խոր տպաւորութիւն է գործել հայերի բարեացակամ վերաբերումը թուրքերին ընտրութիւնների ժամանակ, մտածում են նոր ընտրութիւններ նշանակել տալու մասին ու այդպիսով հնարաւոր դարձնելու այն, որ երկու ազգութիւններն էլ հաւասար թուրք ներկայացուցիչներ ունենան դուռնային, ինչպէս եղել է մինչև այժմ:

Ստ. Տէր-Աւետիքեան

ՆԱՄԱԿ ՇՈՒՇՈՒՑ

Մայիսի 16-ին

Գանձակի նահանգապետը վերջապէս հաստատեց քաղաքային վարչութեան համար ընտրված քառասուն ձայնաւորներին, որը կայացած էր ներկայ տարվայ փետրվարի մէկին... Նորընտիր ձայնաւորները ամսիս 12-ին դուռնային դահլիճում երկուսն աւելցին... Ըտրվածներից 30 հոգի հայեր են, իսկ 10 հոգի թուրքեր. կազմը աւելի աշուղ է քան անցեալ ինչու: Լիւրդալի ենք, որ ներկայ քառասունում 1905—1908 թուրք երիտասարդ պարոնները բարեխիղճ կերպով կը կատարեն իրանց ստանձնած պատասխանատու պաշտօնը...

Նոյն օրը մասնաւոր խորհրդակցութեան մէջ զանցին քաղաքի կողմից բարի գաղտնաւոր մարմին Գովկասի նոր փոխարքայ Վորոնցով Դաշկովին հետեակ պատգամաւորների միջոցով պ. պ. Ա. Մէլիք-Ազարեանի, Յ. Սա-

չատրեանի, Կ. Գալանթրեանի և Ջաւադ-Աղայի ու Իսկանդար բէկ Վեդրովի:

Իսկ պարսից Շահին ամսիս 25-ին Հաջիկարուկ կայարանում դիմաւորելու համար ընտրված են պ. պ. Պ. Ղուկասեան, Բ. Դուրախեան, Ֆարուք-բէկ Վեդրով և Աղայի:

Քաղաքապետ Սաֆար-Ալի-բէկով հիւանդութեան պատճառով, երկու ամսով արձակուրդ է խնդրել. լսվում է, որ նա շուտով պիտի թողնէ իր այդ ծանր պաշտօնը:

Թեմիս նոր նշանակված առաջնորդ Աշոտ վարդապետը դեռ չէ եկել իր պաշտօնատեղին: Այժմ նրա տեղ կայ նախնադամ Տէր-Միքայէլեան վարդապետը, մի երիտասարդ, որ իր ուսումը աւարտել է Գերմանիայում. անհա քանի կիրակի է, նա եկեղեցիներում քարոզ է խօսում փոքրամթիւ մատչելի ոգով:

Սկսվում է ամառանոց եկողների հոսանքը, աւելի մեծ թուրք քան թէ նախկին տարիները, և շատ ընտանիքներ վճռել են ընդմիջում մնալու իրանց ծննդավայրում:

Նշանակները հրաշալի են անցնում. կան ի հարկէ անձրեւներ. անցեալ օրը մեծ կարկուտ տեղաց քաղաքում:

Արցախից

ՆԱՄԱԿ ԴԵՐԵՆԵՆԻՑ

Մայիսի 14-ին

Գործակալատները դուրսընտրել անախանձելի է մեզ մօտ, կիրակի օրերն անգամ աշխատում են—այն էլ 12—15 ժամ... Այս տեսակ անտանելի դուրսընտրեց ազատվելու համար մեր գործակալատները դիմեցին Թէմիր-Սան-Շուրայի նահանգապետին, որը հրամայեց կիրակի օրերը փակել բոլոր խանութները:

Այս տարի այդիները շատ լաւ են, խոստանում են լաւ պտուղ տալ: Մեր գինիները միշտ Միլիթրայի կողմերն էին ուղարկվում, բայց պատերազմի պատճառով ճանապարհները ազատ չեն, իսկ յայտնի գինիները 60—70 կօպէկով են ծախվում:

Մեծ քանակութեամբ ձուկ է բռնված, բայց գները զգալի կերպով իջել են, տակաւների սղութեան պատճառով, որի իսկական պատճառը գործադուլն է: Զինորսութեամբ պարագոյնների դուրսընտրել նոյնպէս անհասանելի է. աւազակները հանգիստ չեն տալիս ու խոյրը գուժարներ են պահանջում—30,000—40,000: Այս ամսի 13-ին, երեկոյեան ժամը 9-ին, տաներկու մարդ, առաջնորդութեամբ յայտնի աւազակապետ Նաւալի, յարձակվում են եղբ. Վանեցեանների վաթաքան և Լազար Վանեցեանի գերի են վերցնում: Աւազակները պահանջում են 30,000 ռուբլի և սպանում են սպանել: Բանի որ մեր քաղաքը 100,000 բուրլի օգուտ է ստանում ձկնի վաթաքաններից, ուստի և պիտի միջոցներ ձեռք առնէ, եթէ ոչ անտեսական մեծ կրթիւն առաջ կը դաշ:

Այստեղ է եկել պ. Ազատ Մանուկեանը մի քանի խմբակներ համարելու տալու. խումբը կազմված է երկու սնուից և բաւական աշուղ փորձեր են եղել: Սմբական համարները մեզ համար նորութիւն են:

Բերքէի նաւթահանքերը դուրսընտրել վատ է, որովհետեւ նաւթի փոխարէն հանքային ջրեր են դուրս գալիս 225 սաժէնից: Ապագան անորոշ է:

Լ. Տէր-Լազարեան

ՆԱՄԱԿ ՕՂԵՍԱՑԻՑ

Մայիսի 9-ին

Հայկական թատրոնը շարունակում է նուաճել իր գոյութեան իրաւունքը հարաւային Ռուսաստանի հայաբնակ քաղաքներում: Իր առաջին ներկայացումից յետոյ Օղեսայում, Վրոյլը անցաւ Սիմֆերոպոլ, ուր աշուղութեամբ ներկայացում տալուց յետոյ վերադարձաւ Կրկին Օղեսայ:

Չար քաղաք հաղածով է Վրոյլին: Նա չը կարողացաւ իրականացնել Սիմֆերոպոլում իր ծրագրած երկրորդ ներկայացումը՝ հակահիշական շարժման պատճառով. փախչելով Բագուի կողմեր, նա ականատես է հանդիսանում Սիմֆերոպոլում մի նոր ջարդի և սպանտան է գտնում դարձաւ Օղեսայում: Սակայն այստեղ ևս հանգիստ չէր, մտքերը սաստիկ յուզված էին և նա արդէն մտածում էր մի այլ տեղ ապաւինել, այս անգամ սակայն ճակատագիրը խճաց նրան...

Երկրորդ ներկայացումը Օղեսայում կայացաւ, կիրակի, մայիսի 8-ին. խաղացվեց «Մեծագոյական Մուրադկաներ» «Տիկինը նշուժ է» — պարձաւ աշուղ ընտրութիւն: Տաղանդաւոր Պարսկահանի տիպերը բնիկ վրա ստեղծել

է Վրոյլը: Մանուկ աղան, իսկ վերջերս և Արիստոտել-աղան ու Բաղդասար Աղբարը կազմում են նրա գլուխ գործոցները: Նա անփոփոխաբերելի է այդ դերերում: Անապատելի էր այդպիսի աշուղ և գեղարուեստի բոլոր պահանջներին զոհացնող ներկայացում սիրողներից կազմված մի խմբից: Միջոցների բարեխղճութիւնը պատու է բերում մեր բնիկ: Միջոցներին փոքրամթիւ իր անվերջ գոհուականութիւնն էր յայտնում Վրոյլին, տ. Ջաւուհուն և բոլոր սիրողներին՝ Տօլակ, Թուր-Ղուճեան, Կարենքեան, Սոմոնճեան, Գեքէճեան և այլն:

Գովելի է տ. Ջաւուհուն աշխատասիրութիւնը. նա ստեղծված էր մի գեղեցիկ երեք դեր խաղալու, թէպէտ անհա այստեղ քիչ չունենք պէտքական, բայց բնիկ արհամարող օրիորդներ և տիկիներ, որոնց ապաւինում էր իր երեք դերերով տիկին Ջաւուհի: Հասարակութիւնը վարձատրեց տ. Ջաւուհուն դրամական նուէրով:

Թէպէտ ներկայացումը ներթափանի կողմից բաւականին աշուղ էր, բայց և այնպէս չեմ կարող չարձանագրել տեղացի հայերի, մասնաւոր մի քանի հարուստների պախարակելի վերաբերմունքը դէպի մի այդպիսի ցանկալի և օգտակար երեւոյթ. հայկական բնիկ մեծ կարեւորութիւն տալու է մեր օտարաբնու հայերի վերաբերմունքը: Բայց, երևակայեցէք, որ կէս միլիոնի չափ կարողութիւն ունեցող հայ հարուստը, որը տարեկան մի քանի հազար է ծախսում օպերայի և օպերետի համար, ծիծաղել արժանացրեց հայկական թատրոնը:

Ար. Թոն

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԻՆ

Օրդուբադից մեզ հեռագրում են հետեանքը. «Այսօր, մայիսի 18-ին, Օրդուբաթ բերդից պարսից կառավարութեան կողմից յանձնված աւազակ Նաւալը, որ սպանել էր ինժեներ Ներսէսեանցին»: Ինչպէս յայտնի է, այդ սպանութիւնը տեղի ունեցաւ անցեալ տարի Ագուլիսում: Սպանողը անհետացել էր և պատուպարվել Պարսկաստանում:

Նախընտանիք Թիֆլիս եկած ինժեներ պ. Անդրուկիսի պատմել է «Տ. Ա»-ում հետեանքը կողմերը: Արդէն 1 1/2 ամիս առաջ անհանգիստ լուրեր էին պտտում կոտորածի մասին: Դէպքից դեռ երկու օր առաջ Նախընտանիք եկաւ Երևանի փոխ-նահանգապետ Տարաւոսիկին, որն իջևանեց քաղաքային աւագի՝ Սան Նախընտանիք եղբոր տանը: Այդ լուրերի ազդեցութեան տակ հայերը 2—3 օր շարունակ խանութները չէին բաց անում և երեկոյները տները դուռն էին գալիս: Գոտորածի օրը, առաւօտեան ժամը 9-ին, փոխ-նահանգապետը և քաղաքային աւագ Սան Նախընտանիք շրջում էին քաղաքը և համոզում հայերին խանութները բաց անել: Հանգստացած փոխ-նահանգապետի և Սան Նախընտանիք խօսեցրով, հայերն սկսում են բաց անել խանութները: Այդ ժամանակ քաղաքի միւս ծայրում երևում են զինված թուրքեր, որոնք սկսում են կողոպտել ու այրել խանութները և սպանել հայերին: Տեղական 200 զինուորները քաղաքից 2 1/2 վերստ հեռու հրացանաձուլութեան են լինում և հաղիւ հասնում են քաղաք ժամը 1-ին: Գողապտի են ինքնակալի և մայրական փութը զօնչիները: Թուրքերը գերեզման տարել են 7 ֆութը լիքը աւագ, բայց հայերը յետ են խլել: Սպանված կարող են լինել երեք միլիոն 200 հոգի: Նկատվում էր մութ ոյժերի ներկայութիւն, կանոնաւոր, կազմակերպված, բայց դրանք տեղական յայտնի թուրքերը չեն: Պարսկական սահմանի վրա նկատվում է կենդանութիւն: Եթէ Երասխի սաստիկ վարքաւորվել չը լինի, Պարսկաստանից քաղաքի քիւրդեր կանցնեն սահմանը:

Ստացանք Նախընտանիք աղէտից քննարկածներ օգտին. 1) Մ. Օհանեանի միջոցով Սոււրբատի դարձող Նախընտանիք աշխատողներից 10-ը, Ա. Սալաւորեան, Մ. Օհանեան 2-ական, Բ. Բ. Ապրիսեան, Գ. Գեղորդեան 3-ական, Մ. Սոմարիկ, Ս. Պապով, Գ. Սոմարիկ, Ս. Մարտիրոսով, Ա. Պապով, Վ. Վրացիբիլի, Ն. Իսահակ, Ն. Միլիթով 1-ական, Մ. Միլիթով, Բ. Յարութիւնեան, Մ. Միլիթով, Հ. Նահապետեան, Ս. Սալաւորեան, Ս. Բէժարով, Ա. Ահմադեան, Ս. Ախվերդով, Օ. Սարգիսով, Ս. Սիլվապան, Ս. Օհանեան, Գ. Վարդանով, Գ. Մաղալով, Գ. Պապով, Պ. Իգիտով, Ս. Տէր-Գրիգորեան, Ն. Իրիկ վրացի, Ա. Ափրիկով 50-ական կա-

Ա. Աւետիսով, Մ. Գալստյանով, Ե. Արմաշով, Մ. Միրզախանյան 30-ական կ., Բ. Մելիքով, Գ. Սեւ, Բ. Ապրէսով, Գ. Վարդանով, Պ. Սա-
բաղով, Վ. Արշակունյան, Հ. Պողոսյան, Ս. Սե-
րապետ, Գ. Չառնոսյան, Մ. Գրիգորով, Տ. Սո-
սիսով, Ս. Պապով 20-ական կողմից, Գ. Մելի-
քով, Մ. Աւետիսով 15-ական կողմից, Ա. Գրի-
գորով, Ե. Գուրգենյան 10-ական կողմից,
Բ. Գրիգորով 42 ընդամենը 10 կողմից:

Պ. Օրբան Սեփարդի գրում է «Խ. Օ.»-ին
ի միջին այստեղ. «Երբեք, մայիսի 15-ին, Բա-
ղամ լուր է տարածվել, որ այդ օրը նորից
կոտորած է լինելու: Ամբողջ օրը փողոցները
գաղափար էին, խանութները փակ էին: Նրեկո-
յան ժողովուրդը հաւաքվում է հասարակա-
կան պարտեզը, բայց երկու թուրք պատանի-
ներ «բոսբա», «բոսբա» բառերով, փախչում են:
Հասարակութիւնը փախչում է: Վրա համարող
ստորկանապետը ձերբակալում է խանութի-
ները մէկին:—Բնորոշ փաստերից մէկն այն
է, որ նախահանքերում գործադուլ արած
թուրք բանտըններին զինված թուրք խուժանը,
կազմակերպի հետ միասին, զինքով ստիպում
է բանտը: Նոյն զինված ամբոխը սպանում
է ուրիշ բանտըններին և աշխատելու:—Մի
ուրիշ բնորոշ փաստ տեղի ունեցաւ «Խաւմի»-ի
խմբակներում մէջ: Աշխատակիցներից մի
քանիսը որոշեցին չը բարեկ իրանց ընկեր-
ներից մէկին—պ. Դ. Դին: Շաբաթ օրը պ. Դ.
գալիս է խմբակատուն և ձեռք մեկնում բար-
տուղար պ. Բոնդարենկին: Սա չէ ընդունում
ձեռքը և առում, որ նրա տեղը խոհանոցն է:
Այն ժամանակ պ. Դ. սկսում է բռնել և հայ-
հոյեղ, ասելով, որ «10 օր յետոյ ձեզ բոլորիդ,
հայերիդ, հրէաներիդ և ուսուցիչներդ կան-
խորդի» կը կոտորեն... Այդ տեսարանը տեղի
է ունենում «Խաւմի»-ի աշխատակիցներից
չատերի առաջ, որոնք վճռել են այդ ամենի
մասին յայտնել սենատոր Կուրմիսկին:

Մայիսի 13-ին Բաղամ, կայսրանի մօտ
բլուրի վրա, նոր երկաթուղային գծի մօտ,
հաւաքվել էին տեղական բանտընները և ար-
հեստաւորները, մօտ 500 հոգի, միասին խոր-
հրակցելու իրանց կարիքները մասին: Վրա
հասաւ կազմակերպի մի խումբ և ուղում էր
ցրել բանտըններին, բայց այդտեղ ժամանած
ստորկանապետը, լսելով, որ բանտընները
խմբակաւ խնդրի են ուղում ներկայացնել
նախադրեւաբերողների համաժողովին իրանց
կարիքները մասին, թողաւորից շարունակել
ժողովը: Բանտընները կանոնաւոր կերպով
ըննդատեցին իրանց պահանջներ յօդուած
առ յօդուած, բայց կազմակերպի նորից եկան և
ցրեցին ժողովը: (Բաք)

Նույնպէս հեռագրում են «Խ. Օ.»-ին. «Այ-
սօր, մայիսի 18-ին, առաւօտեան ժամը 11-ի
մօտերը, հաշտարար բաժնի մօտ, ատրճանակի
4 հարկաւորներ, ուղղված ուղղակի կրթին, տեղի
ու տեղը սպանվեց Նուխու գաւառապետի ա-
ւաղ օգնական Աբրամովիչը: Հանգուցեալը
թողել է 4 մանր երեխաներ առանց ապրուս-
տի որ և է միջոցի: Յանցագործը ձերբակալ-
ված է»:

Մայիսի 17-ին Գորու գաւառի Յիւրիով ա-
ւանում հրացանի մի հարուածով վիրաւորվել
է պրիստա Գ. Ա. Ամատունին: Վիրաւորող-
ները փախել են: Պրիստաւի կեանքը վտանգի
մէջ է:

Մեզ հաղորդում են, որ Մեծ-Արիւմիւլի գիւ-
ղում (Արեւմտադարձի գաւառ) բացված կաթ-
նամանակի գործարանում սկսվել են կանո-
նաւոր պարապմունքներ և աշակերտները բա-
ժանված երկու մասի՝ հերթապահութեամբ ա-
ռաջ են տանում գործերը, պատրաստելով իւր,
գլուխ պահել և բարձր պահել: Աշակերտնե-
րի թիւը օրեց օր աւելանում է:

ԳԱՅԻԿԻՑ մեզ գրում են. «Մայիսի 15-ին,
Գանձակի նահանգի թուրք ու հայ խաների
ու բէգերի կողմից, որոնք ժողովվել էին այս-
տեղ իրանց գաւառապետի վերաբերվող ընդ-
հանուր հարցեր ըննադատելու համար, ու-
ղարկվեց Նախիջևանի մի հեռագիր, ձափար-
հուլի խանի անունով, որով մեր խաներն ու
բէգերը խորին ցաւակցութիւն են յայտնում
տեղի ունեցած ժողովի դէպքերի առթիւ ու
թախանձաւ օր խնդրում են ձափար-հուլի խա-
նին ու տեղական միւս ազգեցիկ անձանց
գործ ընել իրանց ամբողջ ազդեցութիւնը եղ
բայրասպան ընդհարումներին իսպառ վերջ

դնելու համար ու հաստատելու այնպիսի խա-
ղաղութիւն, որը գոյութիւն ունի Գանձակում
ու նրա նահանգում: Հեռագիրը ժողովի կող-
մից ստորագրել են Արիւմիւլ-խան Զիաթխանով,
բէգի Գ. Բ. Մելիք-Բէգլարեան ու պ. Գուր-
բանով, Գանձակի նահանգի ուսուցիչները
տեղից:

ՇԱՄԱԿԻՑ մեզ գրում են. «Մայիսի տա-
սին թեմիս առաջնորդ Անանիա եպիսկոպոսը
դուրս եկաւ թեմի գիւղերը մանգաւր, որ կը
սկսի Գեօղիայի աւանից շրջել բոլոր լեռնա-
նակ հայ գիւղերը և կայացիւ Սախաւի հայ
ժողովուրդին:

ՀԱՅԹԱԿԻՑ գիւղից (Ելմիսին գաւառ)
մեզ գրում են. «Թալինի շրջանի գիւղերը
վերջին տարիները, ենթարկվելով մի շարք
անբաղաւորութիւններին—այն է անասունների
տարափոխիկ հիւանդութիւնը, ցանքերի հի-
ւանդութիւնը—ժանգ, վերին աստիճանի քայ-
քայվել է գիւղացիները դրութիւնը, այնպէս, չը
նայած որ հացի պուղը արժէ 1 ր. 10 կօպէ-
կից մինչև 1 ր. 20 կ., այդ գիւղերում տիրում
է կատարեալ սով: Գիւղացիք պատրաստվել
են թողնել իրանց երկրագործութեան աշ-
խատանքը, դիմել Ռուսաստանի դանադան
բաղաւորները աշխատանք փնտռելու, բայց
գիւղացիներին այս անել դրութիւնից հանց
Հայի Թալին գիւղում ապրող զբոսաւոր պ.
Բաղալ Միսիսիսեան Թալինսեանց, որ բա-
ժանից շրջանի գիւղացիներին, առանց խաղա-
թեանակ և թուրքի 7000 պուղ հաց մին-
չև նոր բերքի ստանալը, որով գիւղացիք
կարողացան թէ ցանել իրանց գարնան ցան-
քերը և թէ հայթայթել իրանց օրական պա-
րէնքը»:

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ

ՌՈՒՍԱՅ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

18 մայիսի

107-2, 18 մայիսի: Կարմիր խաչի հիւան-
դանոցի մօտ հաւաքված ամբոխը պահանջում
էր յանձնել իրան իւր թէ Գրոման գործարա-
նի մեռած վիրաւոր բանտընին: Կազմակերպ-
ված բանտընի 16 անդամները հաւատացնում
էին Միսիսի 26 մայիսի: «Արեւմտիկ Նախիջևան»
կրէյսերի կապիտանը և ուրիշ օֆիցէրներ լու-
ղում էին մի քանի օր շարունակ ծովի մէջ, ո-
րոնց կառավարիչական ուժաւորները հանցին սի-
մօնօսեկան ձկնորսները, որոնք ափը տարան
Նրանց որպէս գերիներ:

ՏՈՒՐԻՑ, 17 մայիսի: Բաղամի վիրաւոր-
ներ են գալիս բոլոր նաւահանգիստները: Եւ-
պոնոսիցները խիստ լաւ են խնամում նրանց:
Դէպքի տեղի վրա անյապաղ եկան շատ բը-
ժիշկներ: Բոլոր նաւահանգիստները շրանքի
շրջակայքում լին են ուսուցիչները:—
Հաղորդում են, որ «Միսոյ Վելիկի» ջրասույզ
է արված մայիսի 15-ին: Զեկուցանում են նոյնպէս,
որ «Իդուրովի» հետ միասին գնացին երկու
մեծ կրէյսերներ հիւսիս-արեւելեան ուղղու-
թեամբ դէպի Սախաւ գաղաթ: Կարծում են,
որ դրանք «Իշխան Սուվորով» և «Աւարոս»
նաւերն են: Եթէ այդ տեղեկութիւնները ճիշդ
են, այդ նաւերն չի աշխույժ խուսափել ընկ-
վելուց եւապոնոսիցների կողմից, որովհետեւ
վերջինները հսկում են Վլադիմիրովի մուտ-
քի վրա՝ սպասելով ուսական նաւերի երեւ-
թուն:—Ճակատաւարտի մանրամասնութիւնն
ընկնում են պարզվել: Յայտնի դարձաւ,
որ եւապոնոսի խուզարկու նաւերը իմացան
ուսական էսկադրայի գտնվելու տեղը մայի-
սի 13-ին: Ռուսները երևացին Ռուսիսեան
ջրանցքում մայիսի 14-ին առաւօտեան 7 ժա-
մին: «Զինիշ» զբոսակիրը հրապարակեց ուս-
աներին, որոնք կրակ բացին: Վկայում են,
որ եւապոնոսի ստորջրեայ նաւակները
շատ իրական ծանուցութիւն մատուցին յար-
ձակում գործերու ժամանակ: Հաստատում են,
որ ուսական «Գրոմոսոյ» կրէյսերը դիպաւ
ստորջրեայ ահանի Վլադիմիրովի գոլու
գալու ժամանակ: Հաղորդում են նոյնպէս,
որ եւապոնոսի «Սալոմոն» նաւը, որը
համարեա ջրասույզ էր արված անցեալ տարի,
մեծ մասնակցութիւն ունէր Յուսիսեան ձա-
կատաւարտի մէջ: Եւապոնոսիցները բռնած
նաւերը բերված են եւապոնոսի նաւահան-
գիստները: «Օրէյ» զբոսակիրը բերված է
Մացուէ, «Կայսր Նիկոլայ I, «Գեներալ-Ադ-
միրալ Ապրակին» և «Ադմիրալ Սինեալին»
եկան Սախաւ:

ՇԱՄԱԿԻՑ, 18 մայիսի: «Միսոյ» նաւի էկի-
պոսի մի խումբ եկաւ այստեղ: Կարծում են,
որ «Օսկար» և «Կայսր Նիկոլայ I» ջրասույզ

են արված ստորջրեայ ահանները պայթիւնից
կամ ստորջրեայ նաւակներից: «Միսոյ»
էկիպոսը տեսաւ, թէ ինչպէս եւապոնոսի
նաւը սկսվեց այրվել և ինչպէս երկու ուրիշ
եւապոնոսի նաւեր դէպի ծովի յատակը
գնացին: Կուրբ ամենակատարի էր ցերեկվայ
երկու և վեց ժամերի միջև: «Կորէյ» և
«Միսոյ» երկու նաւերն հրամայված էր իջն-
նել զբոսակը կամ հեռանալ: Եւապոնոսիցները
խոստովանում են երկու զբոսակիրներին, մի
կրէյսերի և ինն ահանանների կորուստը:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ: Ինֆանտերայի զենեքալ
Լինէլիչի ամենահաջողակ հեռագիրը Նորին
Կայսերական Մեծութեան Անունով 1905 թ-ի
մայիսի 16-ից. «Մայիսի 11-ին մեր հեծեալ
զորամասերը Գանգուցի գիւղի շրջանում,
Վանից գոյնից դէպի հիւսիս, խնցին մի ոչ-
ցում էրն զինաւորված չինացիները»:

ԿԱՄԻՇԻՆՈՎ, 18 մայիսի: Աւետարանի հիմ-
նարկութիւնները գործակատարներին միջև մը-
շակված է կազմակերպութիւն՝ նրանց կեանքը
և դրութիւնը բարեփոխելու նպատակով:

ԿՈՎԻՆԱ: Եւապոնոսի այրվեց 400 տուն (գլուխ):
Առանց ապաստանի մնացին 2000 ընտանե-
ներ, որոնք անկարողներն թշուառութեան
մէջ են: Վնասները մէկ միլիոն են հաշուում:
Գաղանցած ամբոխը կրակի մէջ գցեց մի
մարդու, որը կասկածվում էր եկեղեցին հըր-
դեհելու մէջ, բայց ոստիկանութիւնը ազատեց
նրան: Միջոցներ են ձեռք առնված մթերքներ
տալու համար հրկիզեալներին: Կազմակերպ-
ված կոմիտէներ օգնութիւն է արդարում:

107-ՆՈՎ, 18 մայիսի: «Մորին» կրէյսերի
պարլամենտական թղթակիցը յայտարարում է
անօրինակ զեղծումներն առաջիկայ մերկաց-
ման մասին հարաւային—աֆրիկական պատե-
րադի ժամանակ ուստեստի պաշարներ հայթ-
հայթելու համար պայմանագրերի առթիւ:
Պարլամենտի անդամներից մէկը մասնաւոր
զադուրի հաղորդագրութիւններ ստացաւ այդ
առարկայի վերաբերմամբ: Կառավարութիւնը
զգուշութեամբ միջոցներ ձեռք առաւ, որպէս զի
այդ տեղեկութիւնները այժմ չը տարածվին
հասարակութեան մէջ: Մերկացումները իւր
թէ ապացիւն են: Թղթակիցը հաւատացնում
է, որ կառավարութիւնը կանխում է լուս-
թեան տալ խայտառակութիւնը, մինչև որ
չեն որոշվել ընտրութեան հետեւանքները Զէս-
տէրում:

Կ. ՊՈԼԻՍ, 17 մայիսի: Հրատարակված է
իրադէ, որով յայտարարվում է, որ Կրեյս
գործարանը շինելու է մի հակապահանջաւ,
երկու փոխադրանաւ և մի քանի նաւակներ:
ՏՈՒՐԻՑ, 17 մայիսի: Այստեղ կարծում են,
որ ստորջրեայ նաւակները մասնակցել են
ականաւային նաւատորմի յարձակմանը մա-
յիսի 14-ին երեկոյան:

ՇՈՒՐԿՈՎ, 17 մայիսի: Հոնգկոնգի շրջա-
կաններում երթեկող բրիտանական էսկադրան
շաբաթ օր կերթայ Վէյհայվէ:—Ռուսական
56 փոխադրանաւեր ներկայումս գտնվում են
Սայգոնում:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ: Պաշտօնական: Ի նկատի ու-
նենալով «Գրոմոսոյ» կրէյսերի կորուստի մա-
սին երեցած լուրերը, զլխաւոր ծովային
շտաբը հաղորդում է, որ այդ կրէյսերը
գտնվում է Վլադիմիրովի մուտքում և ձախտաւար-
տին չէր մասնակցում:

ՏՈՒՐԻՑ, 18 մայիսի: Եւապոնոսի կրէյսեր-
ները երևան հանցին և ցրվեցին ուսական
այն նաւերը, որոնք մնացել էին Զինական
ծովում, երբ Բոթանովսկին հեռացաւ Սաղմ
կղզիներից: Նոյնպէս ցրված են ուսական
այն նաւերը, որոնք գտնվում էին Սոյա
հրուանդանի շրջակայքում:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ: Եւապոնոսի ամբողջա-
կան հրապարտում հաղորդում է, որ «Մալինսկ»
կրէյսերը գտնվում է Վուդուցում: Գերմանա-
կան շոգեւաւոր հիւանդանոցային նաւի է վե-
րածված:

ՏՈՒՐԻՑ, 18 մայիսի: Տօգօի հիւանդանոցը զե-
կուցում: Եւապոնոսի էսկադրայի զլխաւոր
ոյժերը, ուսական զլխաւոր ոյժերը ընկերուց
յետոյ, մայիսի 15-ին, կէսօրից յետոյ, դադա-
րեցին հալածանքը. այն ժամանակ, երբ եւ-
պոնոսիցներն ընդունում էին ուսական նաւե-
րը, նկատվեց «Ուշակով» զբոսակիրը: «Վի-
տէ» և «Ակուսով» ուղարկվեցին հետապնդելու
նրանց: Նրանք առաջարկեցին ուսական նա-
ւին անձնատուր լինել, բայց մերժում ստացան
և երեկոյան վեց ժամին ջրասույզ արին նը-
րան: Եւապոնոսիցները ազատեցին կոմիտէի
300 մարդկանց: «Գեներալ Դոնսկոյ» երևան
հանվեց հիւ ժամին կէսօրից յետոյ: 4-դ դի-
վիզիան վա- հասաւ: Նրան և զօրեղ կրակ

բացեց: Գիշերը «Գեներալ Դոնսկոյ» հակա-
պահանաւերի յարձակման ենթարկվեց: Հե-
տեաւ առաւօտը նրան դատան ափ դուրս
գցված:—«Մացանալ» ականաւոր մայիսի
14-ին երեկոյան ընկեց ուսական «Բէգովի»
ականաւոր, որի վրա գտնվեցին ծովապետ
Բոթանովսկին և մի ուրիշ ծանր վիրաւոր-
ված ծովապետ և, բացի դրանից 80 ուսներ,
որոնց թոււմ «Իշխան Սուվորով» ծովապետա-
կան նաւի օֆիցէրներ: Բոլորը գերի տար-
վեցին:

107-ՆՈՎ, 18 մայիսի: Եւապոնոսի միասին
հրատարակեց հետեւալ լրացուցիչ տեղեկու-
թիւնները: «Զիտոգէ» կրէյսերը, երթեկեղծով,
մայիսի 15-ին առաւօտեան երևան հանց
ուսական մի ականաւոր և ջրասույզ արեց
նրան: «Նիտակա» կրէյսերը, «Միշակետ» ա-
կանաւոր ուղեկցութեամբ, յարձակում գործեց
ուրիշ ուսական ականաւոր վրա և ջրասույզ
արեց նրան: Ստացված տեղեկութիւններին,
նոյնպէս և գերիներին ցուցմունքներին համե-
մատ, մայիսի 14-ի և 15-ի ձախտաւարտի
հետեւանքները հետեւան են. «Իշխան Սուվո-
րով», «Կայսր Ալեքսանդր III», «Բորոգին»,
«Գեներալ Դոնսկոյ», «Ադմիրալ Նախիջևան»,
«Մոնսիալ», «Ժէնշուգ», «Ուշակով», մի օ-
ժանդակ կրէյսեր և երկու ականաւոր, ջրասույզ
են արված: «Կայսր Նիկոլայ I», «Օրէյ», Գե-
ներալ-Ադմիրալ Ապրակին» «Ադմիրալ
Սինեալին» և ականաւոր «Բէգովի» գերի են
ընկնում: «Օսկար» ջրասույզ եղաւ ցերեկ-
վայ 3 ժամին մայիսի 14-ին, որպէս և «Նա-
վարին»: Եւապոնոսի նաւերի ստացած վը-
նասներին մանրամասնութիւնները չեն ստաց-
ված, բայց յայտնի է, որ լուրջ կորուստներ
չեն եղել: Բոլոր նաւերը շարունակում են չա-
ւարտած գործողութիւնները: Ընդհանուր կո-
րուստները անյայտ են: Առաջին դիվիզիան
400-ից աւել մարդ կորցրեց: Պրէնց Կօրիսի-
սո անիւստ է ծովապետ Միլոս թիթի կըր-
պով վիրաւորված է:

19 մայիսի

107-ՆՈՎ, 18 մայիսի: Ստացված է Տօգօի
6-դ զեկուցումը: Հաստատվում է «Օսկար-
եայ», «Նավարին» և «Միսոյ Վելիկի» զբա-
հակիթներին կորուստը:

107-ՆՈՎ, 18 մայիսի: Ստացվել է Տօգօի
վեցերորդ զեկուցումը: Հաստատվում է «Օսկար-
եայ», «Նավարին» և «Մեծ Սիսոյի» խորտա-
կումը: Մայիսի 17-ի երեկոյան ժամը 10-ին
հրատարակված պաշտօնական տեղեկութիւննե-
րը հաստատում են, որ ուսները կորցրել են
6 զբոսակիր ընկնված և 4 զբոսակիր եւապո-
նոսիցներին ձեռք առնած, ընկնվել է «Բօդ-
ը» հակապահանջաւ: Ընկնված են «Կա-
նաւան», «Իրտիշ» և 3 հակապահանջաւեր:
Այդպիսով Ռուսաստանը կորցրել է 22 մարտա-
նաւ 153, 411 տոնն բոլորակաւորութիւնով:

ՊԱՐԻՑ: «Echo de Paris» հաղորդում է, որ
մինիստրական շրջաններում լուրեր են պտտում
խաղաղութեան օգտին միջնորդութիւն անե-
ու մասին: Պաշտօնական շրջաններում չանհ-
րաժեշտ են համարում խաղաղութեան մասին
բանակցութիւններ սկսելը: Ամերիկական լրա-
գրիչները, չը նայելով որ նրանց համակարգը
պատերազմի ժամանակ Եւապոնոսի կողմն էր,
հրաւիրում են նախագահ Րուզվելտին բարի
ծառայութիւնները առաջարկել Ռուսաստանին:
«Տրիբուն» լրագիրը յայտնում է, որ ինքը
դէմ է միջնորդութեան, որովհետեւ Ռուսաս-
տանը գերակշռութիւն ունի ցամաքի վրա, և
նախնից հարաւ գտնվում է 1/2 միլիոնանոց
մի բանակ:

ՊԱՐԻՑ: Սպանիական արտաքին գործերի մի-
նիստը, որ ուղեկցում է թագաւորին Պարի-
զում, յայտնեց, որ Մարոկկոյ վերջին դէպ-
քերը չեն փոփոխում Սպանիայի յաճան առած
պարտականութիւնները դէպի Ֆրանսիան:

ՍՈՑԻԱԼ, 17 մայիսի: Համալսարանը կը
փակվի մինչև աշուն: Ակադէմիական խոր-
հուրդը նախապատեւեց այդ միջոցը զորքերով
դիմադրութիւնը զսպելուց:

ԲԵՐԼԻՆ, 18 մայիսի: Բայնստագի յանկար-
ծակի փակման պատճառն այն է, որ կառավա-
րութիւնը չէ ուղում, որ հանցագործ բանտը-
ներին վիճակի բարեփոխում մասին իր առա-
ջարկված օրինադէմը ընդունեան առնվի:

19 մայիսի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ: Բարձրագոյն հրաման գեներա-
լալ-ադելտանտ, հեծեալգործի գեներալ կոմս
Իգնատիւի անունով.—Կոմս Ալեքսէյ Պալա-
վիչ: Հաստատելով մինիստրների կոմիտէի
օրագրութիւնը 1904 թ. աւանդի դիվիզիաների
12-ի ուղարկեց գծագրված այն որոշումներին վե-
րաքննութեան եղանակի մասին, որոնք պահ-
պանում էին համբերողութիւն չախտութեան

Электротечатня типографскаго Т—ва „Гермесъ“. Мад. ул. № 15.